

10. LLENGUA I CULTURA

RESUM

Durant aquest any s'ha mantingut una oferta diversificada de formació de llengua catalana per a les persones que ja no estan en edat escolar, alhora que hi ha hagut algunes actuacions amb la finalitat de facilitar la incorporació al sistema escolar d'alumnes procedents de fora dels territoris de parla catalana. En aquest sentit també s'ha de destacar el manteniment a l'alta de l'expedició de certificacions de coneixements de català per a persones adultes.

A més, s'han aprovat dos decrets que, des del punt de vista lingüístic, poden tenir una important transcendència: d'una banda, el Decret 8/2018, que regula la capacització lingüística que ha de tenir el personal estatutari del Servei de Salut de les Illes Balears; de l'altra, el Decret 49/2018, que tracta de l'ús de les llengües oficials en l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

També cal destacar l'aprovació pel Consell Social de la Llengua Catalana de dos estudis d'anàlisi de la situació sociolingüística, un sobre la promoció de l'ús de la llengua entre els joves i l'altre sobre cohesió social. Així mateix, durant el 2018 s'ha elaborat el cinquè informe sobre el compliment de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries.

L'estudi exhaustiu sobre la cultura es fa difícil per la falta de recollida sistemàtica d'informació i de dades estadístiques específiques de l'àmbit de la cultura a les Illes Balears, pràcticament inexistent o usualment referides a estudis fets per institucions d'àmbit estatal. Pocs memòries anuals de les institucions o pressuposts de difícil lectura, menys plans directores i llocs web amb escassa informació completen un panorama que reclama més polítiques informatives i de transparència. L'anàlisi de dades tampoc no és homogènia en el temps, moltes dades es recullen amb periodicitat triennal o es disposa de xifres corresponents a anys diferents.

L'informe combina l'anàlisi de dades i xifres amb l'anàlisi de possibles eixos i indicadors de futur que permetin elaborar un estat de la qüestió en matèria de cultura partint d'una visió integradora que desbordi valoracions quantificables per tal d'explorar altres impactes intangibles com la cohesió social (que inclou la integració intercultural o de persones en risc d'exclusió social); l'aportació a la recerca, la innovació i la creativitat, l'educació en cultura (generació de coneixement i capacitats, educació intercultural, treball col·lectiu i millora del rendiment escolar); el benestar i salut de les persones; la sostenibilitat, o la millora en actituds i comportaments socials.

Aquest estudi fa un recorregut per diferents qüestions: Quina és la inversió pública en cultura? Quines són les pràctiques culturals de la ciutadania i amb quina intensitat les fan? Quines són les principals barreres d'accés a la cultura? En quina situació treballen creadors i creadores? Hi ha gaires persones treballant en cultura? És un teixit fort, el de les empreses culturals? Visitam amb freqüència el nostre patrimoni cultural?

10.1. La llengua

10.1.1. Commemoració de l'any Josep M. Llompart

El mes de desembre del 2017, el Govern de les Illes Balears va declarar l'any 2018 Any Josep Maria Llompart (<http://www.anyllompart.cat/>), coincidint amb el vint-i-cinquè aniversari de sa mort (28 de gener de 1993). A més de la Conselleria de Cultura, Participació i Esports, també formaven part de la Comissió de l'Any Llompart el Consell de Mallorca, l'Ajuntament de Palma, la Universitat de les Illes Balears, l'Obra Cultural Balear i l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

Durant l'any 2018, hi ha hagut 130 actes commemoratius (des de lectures poètiques i projeccions fins a exposicions i conferències sobre la seva obra i pensament quant a literatura, crítica i sociolingüística) distribuïts per diversos indrets de tots els territoris de parla catalana.

10.1.2. Oferta de formació en llengua catalana

Les característiques demogràfiques i demolingüístiques de les Illes Balears fan necessari que, per a assolir un ampli coneixement i capacitat d'ús de les dues llengües oficials entre tota la població, se'n faciliti l'accés a l'aprenentatge, especialment de la llengua catalana, més enllà de l'àmbit de l'ensenyament regular, obligatori i postobligatori.

La formació de llengua catalana, en el currículum escolar general, hi és com a assignatura i com a llengua vehicular d'altres matèries, juntament amb el castellà, i alhora es reforça amb altres actuacions destinades a cobrir necessitats específiques de centres i d'alumnes. En aquest sentit, s'ha de tenir en compte el Programa d'Acolliment Lingüístic i Cultural (PALIC), que és un programa de suport per als alumnes nous que presenten mancances importants en el

coneixement de la llengua catalana, la llengua castellana o d'ambdues, en el moment d'incorporació als centres d'educació secundària. A més, la Conselleria d'Educació i Universitat, en col·laboració amb l'Institut d'Estudis Baleàrics (IEB), organitza, fora de l'horari escolar, en període lectiu i també durant l'estiu, tallers de reforç per als alumnes nouvinguts acabats d'arribar o per als qui presenten dificultats en l'aprenentatge de la llengua catalana. Així mateix, en 45 centres, durant el curs 2017-2018 s'ha duit a terme un programa de dinamitzadors lingüístics amb la finalitat de realitzar activitats que afavoreixin l'expressió oral en català.

Els efectes de la presència del català en el sistema educatiu obligatori i en el batxillerat pel que fa a l'adquisició de coneixements en aquesta llengua es fa evident en la consolidació de l'ús del català en les proves de selectivitat. Del 32,2 % d'exàmens contestats en català a la convocatòria de juny del 1994 (la primera vegada que es va recollir aquesta informació) s'ha passat a un ús que s'ha estabilitzat al voltant del 80 % durant la dècada actual, sense que les condicions d'ús en els exàmens hagin canviat des d'aleshores. (Vegeu el quadre III-10.1.)

En escoles d'adults s'ofereixen cursos d'acollida lingüística de 4 hores setmanals, adreçats a persones nouvingudes amb dèficits de coneixements de català i/o de castellà. També, en aquests mateixos centres, es pot assistir a cursos generals de llengua catalana i d'específics per preparar les proves de la Direcció General de Política Lingüística. Sovint aquestes ofertes es fan amb la col·laboració dels ajuntaments en què les escoles estan ubicades (això, per exemple, ocorre als centres d'Artà, Capdepera, Ciutadella, Eivissa, Felanitx, Maó, Sant Antoni, Sant Josep...).

Les **escoles oficials d'idiomes** (EOI) ofereixen cursos de llengua catalana, des del nivell A1 (bàsic) fins al C2 (avançat). Els centres de Palma, Calvià, Maó, Inca i Eivissa són els que, entre la seva oferta, hi tenen el català, encara que no tots ofereixen tots els nivells. L'oferta consisteix en una modalitat presencial i una de lliure. (Vegeu els quadres IIIA-10.1. i IIIA-10.2.)

10.1.2.1. Institut d'Estudis Baleàrics

L'Institut d'Estudis Baleàrics organitza cursos de llengua catalana i altres activitats paral·leles, adreçats tant a la població en general com a col·lectius específics. De vegades aquests cursos, com ja s'ha esmentat en paràgrafs anteriors, es fan en col·laboració amb altres organismes del Govern (Conselleria de Serveis Socials i Cooperació, Conselleria d'Educació i Universitat o, per a cursos específics per al seu personal, amb el Servei de Salut de les Illes Balears), amb ajuntaments (Llucmajor, Manacor, Palma, Sóller, Son Servera...) i amb organitzacions de caràcter no governamental (associacions d'immigrants, per exemple). (Vegeu el quadre IIIA-10.3.)

Entre els cursos de caràcter més convencional, se n'ofereixen de tres modalitats diferents: presencials, semipresencials i a distància.

Els cursos presencials són de 80 hores de classe i se n'ofereixen de tots els nivells (des de l'A1 fins al C2, d'acord amb les categories establertes pel Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües). Hi ha tres convocatòries anuals (febrer, estiu i octubre).

Els cursos semipresencials combinen el treball autònom amb la presencialitat (35 hores) i comencen dues vegades l'any (febrer i octubre). Amb aquesta modalitat es poden cursar els nivells B2, C1 i C2, a més del curs específic de llenguatge administratiu (LA).

La modalitat a distància es pot seguir per als nivells B2, C1 i C2 i hi ha dos períodes anuals de matrícula (febrer i octubre).

A més d'aquests cursos, durant el 2018 l'IEB ha organitzat 51 tallers de conversa, en els quals han participat 976 alumnes, i, en col·laboració amb la Conselleria d'Educació i Universitat, 78 tallers per a joves nouvinguts, que han tingut 1.383 participants.

Els centres d'autoaprenentatge són una altra via per a l'adquisició i la millora dels coneixements de la llengua catalana. Depenen també de l'IEB i solen tenir la col·laboració d'altres institucions. Durant el 2018, s'ha reo-

bert el centre de Palma (ara a Ca n'Oleo) i han continuat en funcionament el d'Eivissa (en col·laboració amb el Consell Insular d'Eivissa i l'Ajuntament d'Eivissa), el d'Inca (en col·laboració amb l'Ajuntament d'Inca), el de Ciutadella (en col·laboració amb l'Ajuntament de Ciutadella) i el de Manacor (inaugurat aquest any amb la col·laboració de l'Ajuntament de Manacor). Està previst que el 2019 s'inauguri el centre de Calvià, amb la col·laboració de l'Ajuntament. Durant el 2018, hi ha hagut 477 inscrits.

10.1.2.2. Escola Balear d'Administració Pública

L'**Escola Balear d'Administració Pública** ofereix formació presencial de català en modalitat presencial dels nivells A2, B1 i B2. Aquesta oferta es completa amb una oferta en línia dels nivells B2 (semipresencial), C1 i C2 (semipresencial i en línia) i llenguatge administratiu (només en línia). Aquests cursos estan oberts als treballadors públics de qualsevol Administració. (Vegeu el gràfic IIIA-10.1.)

Durant el 2018, ha completat aquesta oferta amb tallers d'expressió oral dels nivells A2, B1 i B2 (a Palma), C1 i C2 (a Palma, Eivissa i Maó) i amb tallers d'expressió escrita dels nivells C1 i C2 (a Palma). Així mateix, ha organitzat cursos en algunes dependències del Servei de Salut de les Illes Balears (Son Espases, per exemple) per a facilitar la participació del seu personal.

10.1.2.3. Altres institucions i organitzacions que ofereixen formació de llengua catalana

La **Universitat de les Illes Balears** (UIB), a més dels estudis del Grau de Llengua i Literatura Catalanes i de les assignatures d'aquesta matèria en els estudis dels graus de magisteri, també ofereix, mitjançant el Servei Lingüístic, cursos de coneixements bàsics de català per a alumnes de mobilitat i de nivells superiors per al personal de la comunitat universitària. (Vegeu el gràfic IIIA-10.2.)

L'**Escola Municipal de Mallorquí de Manacor** manté, des de la seva fundació l'any 1973, l'oferta de cursos de català, juntament amb altres formacions de caire cultural. (Vegeu el quadre IIIA-10.4.)

D'altra banda, **Paraula. Centre de Serveis Lingüístics** ofereix tallers d'expressió oral i escrita, orientats a preparar aquestes habilitats amb relació a les proves oficials.

La **Unió de Cooperatives de Treball Associat** de les Illes Balears ofereix recursos de reforç de llengua catalana per a alumnes i famílies i cursos d'acollida per a nousvinguts.

Una altra activitat que ofereixen diverses entitats és el de les **parelles lingüístiques** a través del voluntariat. Consisteix a posar en contacte neoparlants de català amb catalanoparlants habituals amb la finalitat que mantinguin trobades regulars perquè els primers puguin practicar d'una manera amena les habilitats de comunicació oral que han adquirit tant per socialització com per assistència a cursos regulars. Aquesta activitat l'ofereixen la UIB, Paraula. Centre de Serveis Lingüístics, ajuntaments com els de Ciutadella, Esporles o, amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Eivissencs, el d'Eivissa.

La UIB, conjuntament amb la Direcció General de Política Lingüística, va oferir unes Jornades de Qualitat Lingüística als Mitjans de Comunicació, dedicades a la llengua oral. La majoria de professionals que hi participaren eren treballadors de mitjans de comunicació.

10.1.3. Expedició de certificats i acreditacions

A més de l'oferta formativa de llengua catalana, s'ha de tenir en compte l'expedició de certificats oficials de reconeixement d'aquests coneixements.

Mitjançant la formació reglada obligatòria i la secundària no obligatòria es poden acreditar coneixements de llengua catalana d'acord amb els nivells establerts pel Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües. Però, a més d'aquesta via i d'altres com les de les escoles oficials d'idiomes o la uni-

versitat, l'Administració expedeix títols de coneixements de català mitjançant la Direcció General de Política Lingüística, a través d'unes proves obertes a tots els ciutadans majors de 16 anys, i l'Escola Balear d'Administració Pública, específicament per als empleats públics. (Vegeu els quadres IIIA-10.5. i IIIA-10.6.)

10.1.4. Documents sobre la situació sociolingüística

10.1.4.1. Consell Social de la Llengua Catalana

El Consell Social de la Llengua Catalana, l'any 2017, amb la finalitat de disposar d'un estudi sobre joventut i un altre sobre cohesió social, va crear les ponències de Joventut i de Diversitat Lingüística i Cohesió Social, presidides per Maria I. Cerdó i Isidor Marí respectivament, i integrades per altres membres del CSLC i persones convidades vinculades als àmbits corresponents a l'objecte de les dues ponències.

En el document *Informe i propostes polítiques lingüístiques de cohesió social*, aprovat el 5 de novembre de 2018 pel Ple del Consell, a més d'analitzar la situació demogràfica, política i sociolingüística des d'aquest punt de vista, es determinen línies d'actuació general i propostes concretes d'actuació amb la finalitat de superar els obstacles que dificulten la cohesió social de la nostra societat i afavorir la creació d'un «marc efectiu de convivència basat en el reconeixement positiu de la diversitat i en la superació de les desigualtats». En el document es fan set propostes adreçades a les institucions d'autogovern, que es poden sintetitzar així: desplegar el marc legal actual i, si cal, ampliar-lo a partir d'un acord amb l'Estat; establir un acord marc intercultural entre el Parlament, el Govern, els consells insulars i els ajuntaments; aplicar projectes interculturals a diversos nivells (municipal, insular i del conjunt insular); en els tràmits d'acolliment, difondre de manera sistemàtica informació sobre la realitat lingüística i cultural de les Balears i sobre les vies de formació i d'inserció social; implicar la Comissió Europea i els consolat

dels països d'origen en els projectes interculturals, i fomentar accions dels diversos col·lectius que configuren la societat actual amb l'objectiu d'afavorir el reconeixement mutu com a punt de partida d'un projecte intercultural equitatiu.

La finalitat del document és servir de fonament per a un compromís entre totes les forces polítiques per a acordar el manteniment d'una política intercultural comuna més enllà de la confrontació política. D'altra banda, i tenint en compte la necessitat d'implicar el conjunt de la societat en l'assoliment dels reptes que planteja la diversitat sociocultural, el Ple del CSLC suggereix la necessitat de difondre el document en el conjunt de la societat amb el suport dels màxims representants de les institucions de les Balears. Alhora s'indica la necessitat d'establir un òrgan responsable de fer el seguiment dels projectes d'interculturalitat que s'implementin.

L'Estudi sobre estratègies de promoció de l'ús social de la llengua catalana entre la població jove en àmbits no formals, amb especial atenció a les xarxes socials va ser aprovat pel Ple també en la sessió del 5 de novembre de 2018. Després d'estudiar la situació sociolingüística en aquest sector social, essencial en el procés de canvi, es fan propostes d'actuació en diversos àmbits: en formació i promoció; en el món del lleure i de l'oferta cultural; en les xarxes socials, i en l'entorn de l'esport. Aquestes propostes, trenta en total, es relacionen directament amb la paradoxa del nivell de competència en les quatre habilitats lingüístiques bàsiques dels joves i la poca oferta d'activitats de lleure i de productes en català que s'hi adrecen, la qual cosa invalida, pel que fa al procés de normalització lingüística, bona part de l'adquisició del català mitjançant el sistema escolar.

Ambdós documents forneixen una bona guia per als responsables de la política lingüística de les institucions públiques de les Illes Balears i d'organitzacions que vulguin contribuir al procés de recuperació plena de l'ús social de la llengua catalana.

El CSLC va proposar la creació de la Ponència del Sector Audiovisual, perquè s'encairés d'elaborar una «anàlisi del sector

audiovisual amb la finalitat de cercar vies d'actuació per a garantir els drets lingüístics dels ciutadans de les Illes Balears com a consumidors de productes audiovisuals». La Ponència es va constituir el 20 de desembre del 2018, presidida per Cristina Ros Salvà.

10.1.4.2. Informe sobre el compliment de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries (CELRoM)

Pel febrer del 2018, es va publicar l'informe que, a petició del Consell d'Europa, va elaborar l'Estat espanyol sobre el grau de compliment de la CELRoM. És el cinquè informe després de l'adhesió d'Espanya a aquest tractat (2002) i correspon al període 2014-2016. L'Estat espanyol, per a elaborar-lo, demana informació sobre les actuacions dels governs autonòmics relatives al compliment de la CELRoM. El 2017, les direccions generals de Política Lingüística dels governs català, valencià i de les Illes Balears varen trametre conjuntament els informes respectius, en els quals es conté informació sobre les actuacions en àmbits com ensenyament, justícia, indústries culturals o mitjans de comunicació. L'informe publicat pel Govern espanyol recull, en general, aquestes actuacions, però omet els incompliments de la Carta per part de l'Administració i les institucions de l'Estat, que apareixen reflectits en els informes dels governs dels territoris de parla catalana.

El 13 de desembre es va produir, a València, una trobada entre la directora general de Política Lingüística de les Illes Balears i una delegació oficial del Comitè d'Experts de la CELRoM del Consell d'Europa, que visitava diferents llocs de l'Estat amb la finalitat d'avaluar el compliment de la Carta i recollir informació per a contrastar amb la que recull el Cinquè Informe. En aquesta reunió es va transmetre als experts l'incompliment dels compromisos per part de l'Estat. En el *Resum del cinquè informe de compliment de la CELRoM a les Illes Balears 2014-2016* (accessible a <http://blocs.uib.cat/cdsib/files/2019/07/Resum-del-cinque-%C3%A8-informe-de-compliment-de-la-CELRoM-a-les-Illes-Balears-2014-16.pdf>) es poden trobar

aquests incompliments, que en síntesi són: 1) manca d'ús i de coneixement del català per part del personal dels jutjats i presència escassa del català en les actuacions judicials; 2) manca de presència del català en els àmbits de dependència estatal i no acreditació del coneixement d'aquesta llengua per part del personal dependent de l'Estat, de les forces de seguretat i d'altres col·lectius que també en depenen; 3) existència de normes estatals que exigeixen el castellà i ignoren la llengua pròpia del territori; 4) ingerència negativa en el sistema lingüístic educatiu; 5) impugnació per part de l'Estat de disposicions catalanes que fomenten la llengua; 6) impediment de l'Estat de l'emissió i la recepció de canals entre els territoris i manca de presència del català en els mitjans de comunicació d'abast estatal, públics i privats; 7) negativa de l'Estat espanyol de sol·licitar l'oficialitat del català a la UE; 8) manca de contribució de l'Estat espanyol a la promoció exterior de la llengua catalana; 9) manca de reconeixement dels traductors del castellà i altres llengües al català habilitats per la Generalitat de Catalunya.

10.1.5. Nova normativa

Decrets 8/2018 i 49/2018

Durant el 2018, s'han aprovat dos documents legals que afecten directament la regulació dels usos de les llengües oficials de les Illes Balears. D'una banda, el Decret 8/2018, de 23 de març, pel qual es regula la capacitat lingüística del personal estatutari del Servei de Salut de les Illes Balears; de l'altra, el Decret 49/2018, de 21 de desembre, sobre l'ús de les llengües oficials en l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

El **Decret 8/2018** (BOIB núm. 37, de 24 de març de 2018) regula específicament la capacitat lingüística d'un sector dels empleats públics que encara no havia estat regulat i que afecta un col·lectiu numèricament molt important. L'objectiu final és fer efectiu el dret dels usuaris, reconegut per documents de rang legal superior, de ser atesos en les mateixes condicions en qualsevol de les dues llengües oficials. Per això, l'Administració ha d'assegurar que el seu personal

tengui uns coneixements suficients d'aquestes dues llengües. I així com la via d'acreditació ordinària del coneixement de la llengua castellana es fa, excepte en el cas de les persones que no tenen nacionalitat espanyola, amb la titulació oficial que resulta de l'educació obligatòria, en el cas de la llengua catalana és necessari preveure un sistema perquè el personal de les administracions públiques pugui acreditar-lo, atès que poden procedir d'escolaritzacions sense presència o amb presència insuficient de la llengua catalana (sistemes escolars de fora de l'àmbit lingüístic català o d'èpoques en què l'ensenyament del català n'era absent o hi tenia una presència insuficient). El Decret pretén conjugar aquesta necessitat de coneixements lingüístics amb el dèficit de professionals sanitaris i l'origen de molts d'aquests treballadors de territoris no catalanoparlants. S'estableixen els nivells de coneixements lingüístics que cal acreditar per a treballar al Servei de Salut de les Illes Balears (condicions d'ingrés, promoció interna, ocupació de llocs de lliure designació, mobilitat per raons de servei i voluntària...) i es tenen en consideració casos extraordinaris i possibilitats de diferir l'acreditació durant un període de dos anys. Alhora es determina l'obligació del Servei de Salut de promoure i fomentar l'aprenentatge de la llengua catalana entre el seu personal i establir un pla d'acollida per als qui s'hi incorporen sense el requisit lingüístic exigít. Entre el personal sanitari el nivell màxim que s'exigeix és el B1, i entre el personal de gestió i serveis, el C1. Amb posterioritat a la publicació del Decret, durant el 2018 s'han convocat proves d'accés a places del Servei de Salut balear, que ja s'ajusten a la nova normativa.

El mes de desembre es va aprovar el [Decret 49/2018](#) (BOIB núm. 160, de 22 de desembre de 2018; correccions d'errors: BOIB núm. 6, de 12 de gener de 2019, i BOIB núm. 24, de 23 de febrer de 2019). Aquest text culmina el procés de restitució del Decret 100/1990, que havia estat derogat l'any 2012 per la Llei 9/2012, i l'actualitza. La finalitat és desplegar l'ordenació legal de l'ús de les llengües oficials a l'Administració de la Comunitat Autònoma. Aquest Decret recupera les mesures recollides en el text del 1990 i, a més, n'actualitza el sentit adequant-les a les novetats que suposa la implantació de l'administració

electrònica i l'expansió de les comunicacions a través d'Internet i les xarxes socials. L'àmbit d'aplicació és el Govern, l'Administració de la Comunitat Autònoma i les entitats pertanyents al sector públic instrumental. Els objectius que pretén assolir, tal com exposa l'article 1, són fomentar l'ús del català, garantir els drets lingüístics dels ciutadans, impedir la discriminació per raó de llengua i garantir la utilització d'un model lingüístic de qualitat. Les regulacions d'ús abasten la identitat institucional; les actuacions internes; les relacions amb els ciutadans; la documentació jurídica; la relació amb altres institucions, i les autoritats i els empleats públics. En el mateix text es recupera la figura de la Comissió Interdepartamental de Política Lingüística, encarregada de supervisar l'aplicació del Decret i fer-ne el seguiment.

Durant el 2018, en la declaració de renda referida a l'exercici del 2017 s'ha pogut aplicar la deducció del 15 %, fins al límit del 10 % de la quota íntegra autonòmica, per donacions a entitats que tenen per objecte el foment de la llengua catalana, tal com es recull en la [Llei 12/2015](#), de 29 de desembre, de pressuposts generals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

10.2. Cultura

10.2.1. Introducció

A l'hora d'abordar l'estat de la qüestió en matèria de cultura, cal tenir en compte que no es pot fer l'anàlisi des d'una única perspectiva. Quan es parla de cultura, es pot parlar de [la pràctica artística o cultural](#), referida al [fet creatiu o la producció de coneixement](#) (crear una obra artística: un llibre, una obra de teatre, una composició musical, una obra en l'àmbit de la cultura visual, una producció multidisciplinària...), i de [pràctiques comunitàries](#) (que inclouen el patrimoni cultural immaterial o la cultura popular).

És diferent si es parla d'[indústries culturals](#), quan una obra s'introdueix en els circuits comercials i se'n sotmet el recorregut i els resultats a les lleis del mercat i a les dinàmiques i la situació de les empreses culturals que operen en aquest àmbit (editorials,

productores, galeries, distribuïdores, exhibidores...).

També es pot parlar de **servei públic**, l'acció de salvaguarda, foment i gestió d'equipaments i d'infraestructures culturals públiques, de gestió del patrimoni, de desenvolupament i foment d'activitats culturals, de legislació i de subvencions i programes d'ajuts.

Exposar un estat de la qüestió de l'àmbit cultural tenint en compte aquests diferents mirades haurà d'il·lustrar sobre el nivell de creativitat i les oportunitats que hi ha per a creadors i agents culturals per a la recerca i la investigació, la producció o la creació en cultura; sobre l'economia que genera la cultura i la solidesa o la feblesa del teixit cultural empresarial, o sobre el grau d'inversió pública en cultura i l'impacte social d'aquesta inversió en la ciutadania.

Quin impacte té la cultura en la ciutadania? Com participa la població en l'activitat cultural? Quines són les possibilitats o les barreres d'accés a la cultura?, són reflexions essencials, ja que donen sentit al desenvolupament de processos, produccions, infraestructures i activitat cultural.

10.2.1.1. Manca de dades específiques del sector cultural

L'estudi exhaustiu es fa difícil per la falta de recollida sistemàtica d'informació i de dades estadístiques específiques de l'àmbit de la cultura a les Illes Balears, pràcticament inexistent o usualment referides a estudis elaborats per institucions d'àmbit estatal. Pocs memòries anuals de les institucions o pressuposts de difícil lectura, menys plans directors i llocs web amb escassa informació completen un panorama en el qual el conjunt del teixit cultural de les Balears haurà de prendre consciència de la necessitat de disposar de més polítiques informatives i de transparència.

Normalment, les xifres es limiten a analitzar hàbits culturals o participació en cultura; resultats econòmics, nombre d'equipaments

culturals i tipologies, o dades d'ocupació en cultura. La major part de les dades són recollides per l'INE i el Ministeri de Cultura i Esports en el procés d'elaboració dels anuaris d'estadístiques culturals d'Espanya o les enquestes d'hàbits i pràctiques culturals que publiquen cada any amb dades que poden arribar a ser de fins a tres anys anteriors. L'IBESTAT ofereix dades pròpies sobre els usos lingüístics, però recull les dades de l'INE i del Ministeri de Cultura i Esports quant a la cultura i el seu impacte.

Són dades rellevants i de gran interès, però és imprescindible dur a terme recerques específiques i detallades de la realitat de la comunitat balear. També cal tenir en compte que la complexitat d'elaborar una diagnosi de l'àmbit de la cultura radica en el fet que una valoració estrictament quantitativa dona un resultat parcial de l'estat del sector cultural i, sobretot, del seu impacte, més enllà del quantitatiu.

Un estudi complet requereix partir d'una visió integradora de la cultura que vagi més enllà dels resultats quantificables per a explorar altres impactes intangibles, com ara la contribució a la cohesió social, la tolerància, la inclusió o les relacions entre cultura i educació, conceptes indiscutiblement indissociables.

Com afirmen els investigadors Joan Subirats i Xavier Fina en l'informe *El retorn social de les polítiques culturals*: «És necessari replantejar els models d'avaluació basats fonamentalment en criteris estrictament d'eficiència econòmica i/o en criteris estètics i de consum cultural [...]. Aquesta tasca no es pot afrontar sense una anàlisi i valoració prèvia de la incidència real de l'acció cultural en la millora de la qualitat de vida de les persones, els beneficis per a la ciutadania i la contribució al desenvolupament de societats cohesionades i sostenibles».¹

La diversitat de sectors, processos i tipologia d'agents que hi intervenen, i també les característiques dels impactes i els retorns més importants (social, econòmic, turístic, mediambiental, aportació al desenvolupament i innovació, afavoriment de cohesió i d'integració social...), fan necessari que en

¹ *El retorn social de les polítiques culturals*. Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP, UAB). Direcció/Coordinació: Joan Subirats i Xavier Fina. Equip d'investigació: Nicolás Barbieri, Adriana Partal, Eva Merino, Desembre de 2008.

el futur hi hagi la capacitat d'introduir factors transversals que permetin avaluar l'estat de la cultura a les Illes Balears.

10.2.2. El finançament públic de la cultura

Les administracions públiques de les Illes Balears destinen a la cultura un total de 93.130.000 euros, xifra en la qual s'inclouen les despeses liquidades per l'Administració autonòmica, els consells insulars i els ajuntaments.

La comparativa de pressuposts públics en cultura entre el conjunt de les comunitats autònomes d'Espanya pot orientar sobre el grau de despesa que destinen els governs de comunitats de dimensió similar, però aquestes dades no es poden utilitzar sense fer paral·lelament una anàlisi de les competències que tenen atribuïdes les diferents administracions (consells, diputacions, cabildos o ajuntaments) a cadascuna de les comunitats. (Vegeu els gràfics III-10.1. i III-10.2. i el quadre IIIA-10.7.)

En el cas de les Balears, les competències en cultura i patrimoni són cedides als consells insulars a partir de la Llei 6/1994, de 13 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de patrimoni històric, de promoció sociocultural, d'animació sociocultural, de dipòsit legal de llibres i d'esports. Altres competències són atorgades als ajuntaments, en virtut de la Llei 20/2006, de 15 de desembre, municipal i de règim local de les Illes Balears.

10.2.2.1. Distribució de la inversió en cultura de les administracions de les Illes Balears

A les Balears, la inversió en cultura es reparteix entre el Govern, els consells insulars i els ajuntaments. En els últims anys, ni el pressupost destinat a cultura ni el repartiment entre administracions ha variat substancialment. Els ajuntaments són els que més aporten a cultura (62,1 %), seguits dels consells insulars (19,4 %) i el Govern balear (18,5 %). (Vegeu el quadre III-10.2. i el gràfic III-10.3.)

El Govern ha incrementat el pressupost de forma continuada des del 2014, i els consells i els ajuntaments pràcticament han mantingut el pressupost, amb lleugeres diferències. (Vegeu el gràfic IIIA-10.3.)

Segons les darreres dades del Ministeri de Cultura i Esport corresponents a l'any 2016, la despesa pública en cultura a les Illes Balears de l'Administració autonòmica va ser de 17.197.000 euros, la qual cosa representa un 0,39 % de la despesa liquidada total. Aquesta despesa representa un 0,06 % del PIB i un valor mitjà per habitant del 15,1 euros, 7,6 punts percentuals menys que la mitjana de l'Estat espanyol, que va ser del 22,7.

10.2.2.2. Coordinació i diàleg interinstitucional

És una de les grans reivindicacions de les persones de l'àmbit de la cultura: creadors, entitats civils, empreses, gestors, periodistes i treballadors del sector públic i privat. El sistema cultural de les Balears és complex quant a distribució competencial entre govern, consells i ajuntaments, i la sensació generalitzada de la ciutadania és que les competències de cada institució no estan clares i que hi ha duplicitats. Les poques dades creuades i relacionades amb referència a la inversió en cultura tampoc no permeten fer estudis rigorosos sobre com i en què s'inverteix, si és suficient, si està equilibrat. Falten dades imprescindibles per a elaborar polítiques públiques que responguin a les necessitats reals.

El sector està bastant dispers i poc coordinat, i no hi ha una xarxa de persones, entitats i associacions cíviques articulada i dinàmica. Per tant, cal intensificar el diàleg entre el teixit cultural, les institucions i la ciutadania, i articular dispositius que el facilitin.

Creació del Consell de la Cultura de les Illes Balears (2018)

En aquest sentit, l'any 2018 s'assoleix un dels reptes que ja fou plantejat l'any 2007 en el context de l'Acord per a l'estabilitat política i el futur sostenible de les Illes Balears de 2007, en què la majoria de partits polítics

aproven, per tal de garantir l'estabilitat política i un futur de progrés, d'avenços i de modernitat per a les Illes Balears, una sèrie de mesures, entre les quals hi ha la creació del Consell de la Cultura de les Illes Balears, un espai de diàleg entre les institucions i la ciutadania. Aquest nou espai per a la participació i la democratització de la cultura es crea per mitjà de la Resolució de creació d'aquest nou organisme publicada el 23 de febrer de 2018 en el BOIB, que també té la missió d'intensificar i de millorar la coordinació entre els agents que conformen el teixit cultural de les Balears.

10.2.3. Les pràctiques culturals de la ciutadania: la participació en cultura i la despesa per llar destinada a activitat i producció cultural

10.2.3.1. La participació en cultura i el seu valor social

La participació cultural ha estat tradicionalment reconeguda com a indicador del desenvolupament de les societats. També ha estat considerada la importància de l'aportació de la cultura en l'economia i la necessitat de la inversió pública en cultura. En els últims anys, però, s'han intensificat les reflexions que se centren a analitzar el retorn social de la cultura i que parteixen del reconeixement del valor públic de la cultura.

En aquest sentit, i malgrat que no hi ha dades que permetin avaluar aquests beneficis socials de la cultura en el cas de les Balears, cal plantejar futurs estudis sobre l'estat de la cultura amb dades que puguin anar més enllà de les quantificables. I és en aquesta direcció que cal analitzar l'impacte de la cultura en àmbits que, en la versió més tradicional, s'han definit com: la cohesió social (que inclou la integració intercultural o de persones en risc d'exclusió social), l'aportació a la recerca, la innovació i la creativitat; l'educació en cultura (generació de coneixement i capacitats, educació intercultural, treball col·lectiu i millora del rendiment escolar); el benestar i la salut de les persones; la sostenibilitat, o la millora en actituds i comportaments socials.

Fent una passa endavant, els investigadors Subirats i Fina² exposen en l'informe abans esmentat alguns dels eixos que exploren els beneficis socials de la cultura (en l'informe també avancen possibles indicadors per a avaluar-los):

- Creació i potenciació de les identitats col·lectives
- Promoció del sentit de pertinença comunitària
- Generació i acceptació de normes i valors compartits
- Resocialització
- Reducció de l'aïllament social
- Desenvolupament de comunitats culturals
- Generació de xarxes de cooperació, treball col·lectiu i voluntariat
- Reconeixement del conflicte com a motor social
- Foment de la democràcia i de la política com a espai de gestió del conflicte
- Desenvolupament de persones amb interessos, recursos i capital cultural propi
- Promoció de la independència de la gent adulta
- Millora de les capacitats per a interpretar i entendre el món i respondre al context de transformació
- Desenvolupament de la innovació social i econòmica
- Processos democràtics i inclusivament d'evolució de l'espai urbà
- Generació i reconeixement de noves centralitats, més enllà de l'espai urbà
- Revitalització de les comunitats locals
- Reconeixement del paisatge com a construcció cultural i col·lectiva
- Augment de la consciència col·lectiva i la preocupació per la sostenibilitat

² Ibidem

10.2.3.2. Pràctiques culturals a les Illes Balears en xifres

En l'anàlisi quantitativa de les dades de les pràctiques i dels hàbits culturals de la ciutadania de les Balears s'ha partit de dades aportades per l'IBESTAT, de l'Enquesta d'hàbits i pràctiques culturals a Espanya 2014-2015 del Ministeri de Cultura i Esports, amb dades del 2015, que són les darreres disponibles. També s'ha consultat l'estudi *El consum cultural de les Illes Balears*,³ encarregat per la Conselleria de Transparència, Cultura i Esports, que, amb dades del 2016, analitza la participació cultural de la ciutadania de la comunitat balear mitjançant 1.601 enquestes.

Quant al grau de participació cultural de la ciutadania, aquest darrer estudi conclou el que s'indica a continuació:

Participants habituals en l'activitat cultural. El 25 % de la població major de 16 anys de les Balears participa diversos cops al mes en una o diverses disciplines o activitats culturals (participació habitual). El perfil bàsic d'aquestes persones és: més presència de dones (54 %) i més joves (42 anys de mitjana), nascudes majoritàriament a les Balears (65 %) i amb el català com a llengua habitual (46 %). Hi ha una forta presència de persones amb estudis superiors (54 %) o secundaris (39 %); una alta presència de gent que treballa i d'estudiants; menys presència d'aturats i de jubilats, i un nombre significatiu de gent nascuda a la resta d'Europa (8 %).

Participants ocasionals en l'activitat cultural. Un altre 25 % de la població participa en l'activitat cultural de forma ocasional, és a dir, poques vegades l'any. Els trets característics d'aquest grup de persones és: més dones (52 %), nascudes majoritàriament a les Balears (65 %) i amb el castellà com a llengua habitual (41 %). Hi ha una forta presència de persones amb estudis secundaris (43 %) o superiors (41 %), una alta presència de gent que treballa i menys presència d'aturats i d'estudiants.

Participants esporàdics en l'activitat cultural. El 50 % de la població restant està formada per persones que participen molt poc o mai al llarg de l'any en activitats culturals (excloent-ne el cinema). Hi ha més presència d'homes (51 %) i més grans (50 anys de mitjana); una alta presència de gent nascuda a la resta de l'Estat (30 %), amb el català com a llengua poc habitual (31 %); una alta presència de gent sense estudis o amb estudis primaris (37 %), però també de gent amb estudis superiors (19 %), i més presència de jubilats i d'aturats.

Per tant, a les Balears un 50 % de la població pertany al segment de persones que pràcticament no participen en activitats culturals. De fet, llevat de la lectura i el cinema, el percentatge de persones que participen en activitats culturals està per sota del 31 %. En relació amb la situació a Europa i Espanya, i segons les últimes dades de l'EUROSTAT, de l'any 2015, la mitjana de participació als països de la Unió Europea és d'un 63,7 % i a Espanya és d'un 58,5 %. (Vegeu el gràfic IIIA-10.4. i els quadres IIIA-10.8. i IIIA-10.9.)

Els resultats de les enquestes ens indiquen que l'activitat més freqüent de la població de les Illes Balears és escoltar música (el 87,9% de la població), amb una periodicitat d'una vegada al mes.

Després de l'activitat d'escoltar música, hi ha llegir (el 62,1 % de la població) i anar al cinema (el 57,6 %) són les activitats culturals més practicades per la ciutadania durant l'any. En el cas del cinema, la freqüència és més alta que la mitjana d'Espanya (un 54 %), tot i que el nombre de cinemes (pantalles) de les Balears és similar a la mitjana d'Espanya (0,07 pantalles per cada 1.000 habitants i 0,08 pantalles per cada 1.000 habitants respectivament) i que el nombre de sales de cinema s'ha reduït de 21 a 17 entre el 2012 i el 2017 (anuari de l'SGAE 2018).

Si en el conjunt de l'Estat espanyol aquestes activitats són seguides en intensitat per l'assistència a concerts i al teatre, a les Balears visitar museus, monuments o exposicions és la següent activitat que més fa la ciutadania.

³ <http://www.caib.es/govern/rest/arxiu/2889620>

nia. Respecte a l'evolució de la participació en cultura del 2011 al 2015, cal destacar les variacions que s'especifiquen a continuació.

Augmenta el nombre de persones que fan les activitats següents:

- Anar al cinema (+4,1 punts).
- Comprar llibres l'últim trimestre consultat (+17,1 punts).
- Anar a espectacles de dansa (+4,9 punts).
- Llegir llibres en format digital (+8,6 punts).

Es redueix el nombre de persones que fan les activitats següents:

- Visitar monuments (−6,9 punts).
- Visitar museus (−0,6 punts).
- Assistir a concerts de música actual (−2,9 punts).
- Anar a una biblioteca (−1,3 punts).
- Visitar jaciments arqueològics (−3,2 punts).
- Accedir a una biblioteca a través d'internet (−2,3 punts).

Pel que fa a la comparativa amb la mitjana de participació dels ciutadans en certes activitats culturals a Espanya, el resultat és el següent (Vegeu el gràfic IIIA-10.5.):

Activitats que els ciutadans de les Illes Balears fan amb més freqüència que la mitjana del conjunt de comunitats autònomes d'Espanya

- Llegir.
- Anar al cinema.
- Visitar exposicions.
- Visitar galeries d'art.
- Assistir a espectacles de dansa.
- Assistir a concerts de música clàssica.
- Assistir a l'òpera.

Activitats que els ciutadans de les Illes Balears fan amb menys freqüència que la mitjana del conjunt de comunitats autònomes d'Espanya

- Visitar monuments.
- Visitar museus.
- Accedir a la biblioteca.
- Visitar jaciments.

10.2.3.3. Pressupost de les llars dedicat a l'activitat cultural

Es redueix lleugerament el pressupost que les llars dediquen a la cultura entre el 2016 i el 2017. Una reducció que es concentra en menys despesa en compra de llibres i publicacions periòdiques i en serveis de telefonia mòbil i relacionats amb internet. Durant el 2017, les llars varen destinar a la cultura un 2,4 % de la despesa total. (Vegeu el quadre IIIA-10.10.)

La reducció de la despesa en la compra de llibres no implica directament la reducció dels hàbits lectors, ja que la lectura a les Balears està per sobre de la mitjana espanyola i és una de les activitats que més es fa a la nostra comunitat. Una dada que cal tenir en compte en aquest sentit la proporciona el baròmetre *Hàbits de Lectura y Compra de Libros 2018* de la Federació de Gremis d'Editors d'Espanya, informe en què s'afirma que el 79 % de llibres digitals llegits el 2017 es varen obtenir sense pagar.

Respecte al cinema, l'anuari de l'SGAE del 2018 destaca també l'augment de despesa mitjana per habitant a les Illes Balears, per sobre de la resta de comunitats: «D'acord amb les dades recollides a l'Estat espanyol, la despesa mitjana per habitant es redueix i, el 2017, se situa en 12,85 euros, mentre que l'any anterior va ser de 13,1 euros. No obstant això, aquesta despesa mitjana per habitant és superior a Madrid, amb 19,68 euros; a Catalunya, amb 15,68 euros, i a les Illes Balears, amb 13,77 euros. En el cas de Madrid i Catalunya, això es justifica perquè el preu mitjà per entrada és més alt (6,6 euros i 6,4 euros respectivament, mentre que

el preu mitjà global és de 5,9 euros), però a les Illes Balears obté una despesa mitjana per capita alta i el preu de l'entrada és de 5,7 euros (per sota de la mitjana).»⁴

10.2.3.4. Les barreres d'accés a la cultura

Segons l'informe de l'EUROSTAT,⁵ els principals obstacles d'accés a la cultura en l'àmbit europeu són econòmics, manca d'interès i manca de proximitat de l'oferta cultural. Raons similars es configuren com a barreres per als ciutadans de les Balears a l'hora de participar en activitats culturals. (Vegeu els quadres IIIA-10.11. i IIIA-10.12.)

A les Balears, els motius principals per no fer determinades activitats culturals són els següents:

Museus

1. Poca oferta a la zona.
2. Manca de temps per a assistir-hi.
3. Manca d'interès.
4. És car.

Biblioteques

1. Manca d'interès.
2. Manca de temps.
3. No n'hi ha a la zona.
4. Horaris limitats.

Cinema

1. És car.
2. Manca de temps.
3. Poca oferta a la zona.
4. Prefereix mirar les pel·lícules pel televisor, per vídeo o per internet.

Arts escèniques

Teatre:

1. Poca oferta a la zona.
2. Manca d'interès.
3. És car.
4. Manca de temps.

1. En el cas del **circ** i la **dansa**, la manca d'interès és el principal motiu, seguit de la poca oferta a la zona.

Com s'ha vist anteriorment, la majoria de ciutadans (prop del 50 %) no participa en l'activitat cultural a les Balears. Són xifres que no disten gaire de les d'altres comunitats i països. És també rellevant que aquestes persones tenen un nivell formatiu baix i que els motius més reiterats per a explicar el fet de no participar en cultura és la manca d'interès, els preus i que no hi ha oferta cultural en el seu entorn més pròxim, la qual cosa pot evidenciar les desigualtats que hi ha a l'hora d'accedir a determinades pràctiques artístiques i institucions culturals: les barreres econòmiques, geogràfiques i educatives són els principals elements que impedeixen la igualtat en les condicions d'accés a la cultura.

10.2.4. Creadors, indústria cultural i treballadors de la cultura

10.2.4.1. Creadors

De nou ens trobam que una de les dificultats més grans que presenta l'elaboració d'estudis i d'informes sobre la pràctica artística, la situació dels creadors i els seus contextos és la manca de dades concretes i de censos d'artistes, col·lectius, entitats i associacions. Però un informe sobre la cultura i la seva situació actual és incomplet si no es pot esbossar la situació en la qual treballen els creadors, com despleguen els processos creatius i la creació d'obres i produccions culturals, que hauran de nodrir les empreses i les institucions de continguts, obres i pensament.

⁴ <http://www.anuarioosgae.com/anuario2018/home.html>

⁵ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Culture_statistics_-_frequency_and_obstacles_in_participation#Main_reasons_for_not_participating_in_cultural_activities

Un dels estudis més orientatius sobre el tema és *Actividad artística y precariedad: la situación económica de los/las artistas en España a partir de un estudio global*, de Marta Pérez Ibáñez i Isidro López-Aparicio,⁶ de març del 2018. Les principals conclusions que extreuen de 1.100 enquestes (un 4,4 % correspon a artistes de les Illes Balears) són les següents:

- Els ingressos anuals de quasi la meitat dels artistes enquestats (46,6 %) és igual o inferior a 8.000 euros l'any (siguin activitats artístiques o no).
- Els ingressos procedents de les activitats artístiques representen menys del 20 % per al 63,8 % dels participants, només un 15 % declara mantenir-se exclusivament o quasi exclusivament de l'activitat creadora
- Més de la meitat han fet estudis superiors de Belles Arts i un 39 % fan estudis a l'estranger.
- Quasi un terç dels participants són treballadors autònoms i quasi un altre terç figura com a aturat. Els autònoms només paguen les quotes de la Seguretat Social els mesos en què han tingut ingressos, i simultaniegen la situació d'autònom amb la d'aturat.
- El 80 % dels artistes han cotitzat un període inferior a 5 anys, la qual cosa no els donarà opció al subsidi per jubilació.

Si bé aquest estudi se centra en l'àmbit de les arts visuals, la situació és fàcilment extrapolable a altres àmbits. L'artista, com a treballador autònom en una situació inestable, no és retribuït adequadament per la feina que fa, a diferència de molts altres professionals.

Tanmateix, el potencial del sector cultural a les Illes Balears és important malgrat la precarietat de les condicions de treball, una precarietat reconeguda en l'àmbit estatal i que ha donat lloc a l'elaboració de l'estatut de l'artista, aprovat per unanimitat en el Congrés de Diputats.⁷

Les pràctiques culturals més reconegudes,

com ara la literatura o l'audiovisual, ens il·lustren sobre la riquesa cultural que hi ha a les Balears i sobre l'alt grau de creativitat i talent, si bé també cal abordar el repte de difondre i donar a conèixer un ventall més ampli de creadors balears.

10.2.4.2. El teixit cultural empresarial

L'anàlisi del teixit cultural empresarial ha de partir de la base que el sector està format per microempreses i que es tracta d'un dels sectors amb més treballadors autònoms. De fet, del conjunt de les empreses culturals, un total de 3.105 el 2018, un 86,8 % són empreses amb menys de 2 assalariats i un 65 % són empreses amb cap assalariat (2.022 empreses) o un o dos assalariats (676 empreses). (Vegeu el quadre IIIA-10.13.)

Per aquest motiu, les dades de creixement d'empreses any rere any s'han de llegir amb cautela, perquè no necessàriament corresponen a augments de facturació, ni tampoc no ens donen una visió optimista d'un sector en el qual predomina la precarietat.

Les empreses dedicades a l'activitat cultural representen un 3,2 % del total d'empreses de les Balears. Segons l'estudi Aproximació a la determinació de l'impacte econòmic de la cultura a les Illes Balears fet per la Conselleria de Transparència, Cultura i Esports, el pes econòmic de la cultura representa un 4,4% en termes de PIB.

L'apartat es basa en les dades de l'Institut Nacional d'Estadística i s'han tingut en compte els següents epígrafs del CNAE (Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques), que poden donar lloc a lleugeres variacions respecte a altres estudis segons la inclusió (o no) d'alguns epígrafs que han variat al llarg dels anys.

- Edició de llibres, diaris i altres activitats editorials (grup del CNAE 581)
- Activitats cinematogràfiques de vídeo i programes de televisió (grup del CNAE 602)

⁶ https://gestioneventos.us.es/_files/_event/_16604/_editorFiles/file/ACTIVIDAD_ART_STICA_Y_PRECARIEDAD_8WCEM.pdf

⁷ http://www.congreso.es/backoffice_doc/prensa/notas_prensa/61825_1536230939806.pdf

- Activitats d'enregistrament de so i edició musical (grup del CNAE 592)
- Activitats de radiodifusió (grup del CNAE 601)
- Activitats de programació i emissió de televisió (grup del CNAE 602)
- Activitats de fotografia (grup del CNAE 742)
- Activitats de creació, artístiques i espectacles (grup del CNAE 900)
- Activitats de biblioteques, arxius, museus i altres activitats culturals (grup del CNAE 910)
- Arts gràfiques i serveis relacionats (grup del CNAE 181)
- Reproducció de suports enregistrats (grup del CNAE 182)
- Fabricació d'instruments musicals (grup del CNAE 322)
- Comerç al detall d'articles culturals i creatius en establiments especialitzats (grup del CNAE 476)

El 2018, hi ha hagut 3.105 empreses dedicades a les activitats culturals a les Balears, la qual cosa representa un increment d'un 10,15 % respecte a l'any 2015. De fet, altres informes han destacat la tendència al creixement que, des de l'any 2008, inici de la crisi econòmica, ofereixen les dades sobre les empreses culturals de les Balears. (Vegeu els gràfics III-10.4. i IIIA-10.6.)

Es pot observar com la majoria de les indústries culturals i creatives són de dimensió petita quant a la capacitat de contractació i indica l'alt grau de treball autònom que hi ha en l'àmbit cultural.

Si bé no hi ha dades específiques de les Illes Balears, segons les dades de CulturaBase del Ministeri de Cultura i Esports, un 0,3 % de les exportacions a Espanya corresponen a béns culturals. Es pot comprovar que la cultura, en tota la seva pluralitat i diversitat d'àmbits d'actuació, genera importants moviments econòmics i d'ocupació, de projecció nacional i internacional.

10.2.4.3. Treballadors de la cultura: dades d'ocupació cultural

Amb referència a les dades d'ocupació en cultura, hi ha un creixement constant des del 2014 fins al 2017. Entre el 2016 i el 2017, l'augment és de 4.800 persones més ocupades en l'àmbit cultural, és a dir, un increment de quasi un 30 % (de 17.600 persones ocupades en cultura, a 22.400 el 2017). El 2018, les persones ocupades en cultura són 3.200 menys, la qual cosa representa una reducció de poc més del 14 %. Segons el percentatge mitjà de l'ocupació, el 2018 les ocupacions culturals representen un 3,4 % del total de l'ocupació a les Balears, un valor proper a la mitjana de l'Estat espanyol (3,6 %). (Vegeu el gràfic III-10.5.)

Quant a l'ocupació per gènere i situació professional, no hi ha dades específiques de les Balears, però pel que fa al conjunt de les comunitats autònomes, el 2018 un 54,4 % del total són homes i un 45,5 % són dones. Entre el conjunt de treballadors i treballadores, un 60,9% són assalariats, mentre que un 30,1% són no assalariats i un 50,5 % tenen contracte indefinit.

10.2.5. Patrimoni i xarxa d'equipaments culturals

Les Illes Balears són la segona comunitat autònoma amb un nombre més gran de béns declarats d'interès cultural, només Andalusia té un nombre major d'elements patrimonials. Dels 3.066 immobles declarats béns d'interès cultural el 2017, la distribució per categories és la següent:

Béns declarats d'interès cultural 2017

- Monuments: 2.150
- Zona arqueològica: 840
- Conjunt històric: 44
- Lloc històric: 22
- Jardí històric: 10

Malgrat que a les Illes Balears es conserva aquest important nombre de conjunts, mo-

numents i llocs excepcionals de patrimoni històric en el context europeu, les dades de persones que visiten aquest patrimoni també ens mostren que un percentatge massa important de la ciutadania (70 %) o desconeix aquests béns culturals o no els visita. (Vegeu l'apartat 10.2.3.1)

D'altra banda, l'any 2017, les Balears se situen en la penúltima posició amb referència als viatges fets per residents a Espanya per motius principalment culturals. (Vegeu el quadre IIIA-10.14.)

10.2.5.1. Equipaments culturals

En el cas de la xarxa d'equipaments culturals de les Balears, la manca de dades tant quantitatives com qualitatives es presenta una altra vegada com el motiu que genera dificultat a l'hora d'analitzar l'estat de la qüestió i abordar polítiques públiques. La inexistència d'un pla d'equipaments culturals de les Illes Balears complica l'actuació coordinada i sostenible en aquest àmbit. És essencial actuar a partir d'un pla general d'equipaments culturals de les Balears, per a procedir des d'allò global i aterrar a l'especificitat territorial i la de cada equipament cultural.

La xarxa d'equipaments que caldrà analitzar estarà determinada per les següents tipologies bàsiques, impulsades tant des de l'àmbit públic com des de l'àmbit privat amb voluntat de servei públic:

- Arxius
- Biblioteques
- Museus
- Equipaments i conjunts patrimonials
- Espais d'arts visuals
- Espais d'arts escèniques
- Espais de música
- Centres culturals i espais polivalents

Entre aquests equipaments, és necessari analitzar la xarxa d'equipaments culturals

actual; els dèficits des d'una perspectiva territorial i relacionats amb els hàbits i les dinàmiques culturals dels diferents territoris; les dotacions mínimes i òptimes per a cada àmbit territorial (a escala insular i municipal) i amb el factor de població i evolució de la població com a element principal; les necessitats i les oportunitats de cada territori, i les característiques bàsiques i els plans estratègics de cada equipament, tant dels existents com dels nous equipaments necessaris per a donar resposta a dèficits històrics o actuals.

El 2018, el Pla de Cultura i de Patrimoni⁸ de la Conselleria de Cultura, Participació i Esports del Govern balear ha avançat en aquest sentit, i ha aportat dades rellevants sobre l'actuació en la xarxa d'equipaments culturals del Govern, així com una pàgina web del Mapa d'equipaments de les Illes Balears, que representa un primer pas per a obtenir aquesta cartografia global dels equipaments existents.

El Pla estableix que cal identificar tant els desequilibris i les necessitats territorials, de tipologies o temàtiques que es donen en el conjunt del territori de les Illes Balears, com els dèficits de cadascun dels equipaments públics, tant pel que fa a les infraestructures i els recursos tècnics i humans, com a la gestió i els continguts. Per tant, s'ha d'actuar amb planificació a curt, mitjà i llarg termini amb l'objectiu de consolidar espais per a la cultura, així com per a crear nous equipaments.

Respecte als museus i les col·leccions museogràfiques, l'Anuari d'estadístiques culturals 2018, identifica 56 elements censats el 2016 a les Balears, que es divideixen en les categories següents:

- Arqueològic: 7
- Art contemporani: 11
- Arts decoratives: 1
- Belles Arts: 3
- Casa museu: 9
- Ciència i tecnologia: 0

⁸ <http://www.placulturaib.cat/equipaments/>

- Ciències naturals: 1
- De lloc: 1
- Especialitzat: 4
- Etnografia i antropologia: 7
- General: 8
- Història: 4
- **TOTAL: 56**

Entre el 2017 i el 2018, el Govern balear ha actuat per a dotar de més recursos els equipaments i per a crear-ne de nous, la majoria fruit de reivindicacions històriques:

Museu de Mallorca:

4 noves places, dues per a la seu de Palma i 2 per a la seu de Muro

Augment de pressupost: de 699.122 euros el 2016 a 841.172 euros el 2018

Arxiu del Regne de Mallorca:

4 noves places

Augment de pressupost: de 702.459 euros el 2016 a 1.050.931 euros el 2018

MAEF:

4 noves places

Augment de pressupost: de 795.208 euros el 2016 a 820.970 euros el 2018

Museu de Menorca:

2 noves places

Biblioteca Pública Can Sales

Augment de pressupost: de 1.144.876 euros el 2016 a 1.290.778 euros el 2018

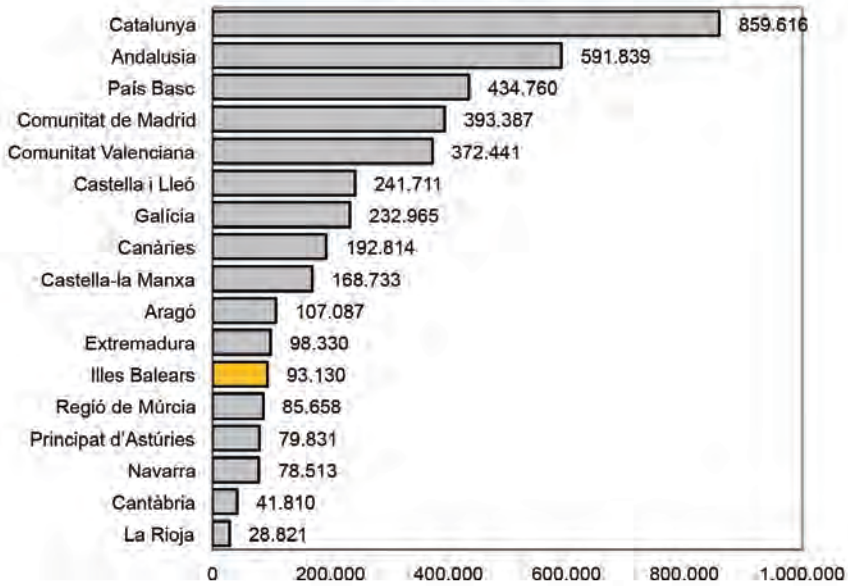
Nous espais culturals creats o recuperats entre el 2017 i el 2018

- Centre Internacional de Fotografia Toni Catany
- Ca n'Oleo, nou espai per a la cultura
- Construcció de la nova seu de la Fundació OSIB (Orquestra Simfònica de les Illes Balears)
- Museu de Formentera
- Centre de creació de Can Junyer, Llucalcari
- Centre d'Investigació i Documentació del Patrimoni Arqueològic de Son Fornés

Quadre III-10.1. Ús de la llengua catalana en els exàmens de selectivitat a les Balears per illes (2005-2018)				
	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa-Formentera
2005	70,9	70,3	91,8	60,4
2006	73,4	72,5	92,5	66,1
2007	74,1	72,7	92,2	70,2
2008	76,8	75,5	93,5	72,5
2009	77,2	76,2	95,5	70,2
2010	77,8	76,2	93,8	75,9
2011	78,8	77,7	94,6	75,6
2012	81,1	79,7	96,6	80,2
2013	80,4	79,7	91,9	77,1
2014	82,6	81,6	95,5	79,2
2015	81,1	80,4	96,3	83,3
2016	78,7	77,9	94,3	72,6
2017	79,6	77,8	96,9	79,6
2018	79,0	77,8	89,8	87,9

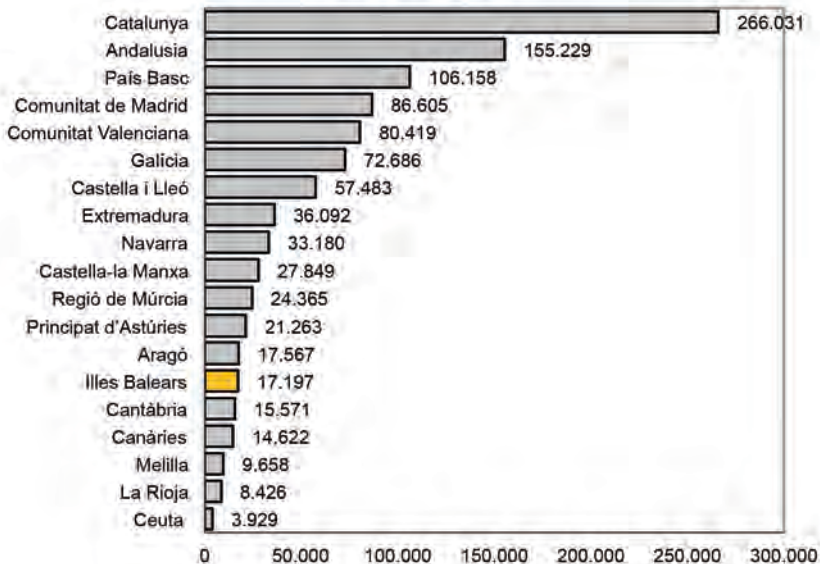
Font: Centre de Documentació Sociolingüística de les Illes Balears

Gràfic III-10.1. Despesa pública total en cultura de les comunitats autònomes (en milers d'euros) (2016)

Font: Anuari d'estadístiques culturals 2018. Ministeri de Cultura i Esports

Gràfic III-10.2. Despesa pública en cultura de les administracions autonòmiques (en milers d'euros) (2016)

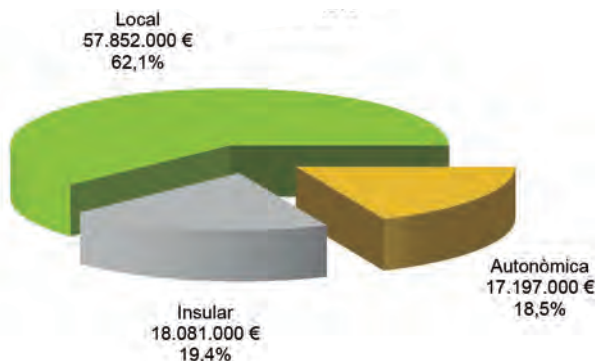
Font: Anuari d'estadístiques culturals 2018. Ministeri de Cultura i Esports

Quadre III-10.2. Distribució de la despesa en cultura a les Illes Balears per administració i tipus d'actuació (en euros) (2016)

	Ajuntaments	Consells Insulars	Administració autonòmica
Protecció i gestió del patrimoni	4.784.000 €	5.995.000 €	–
Arxius	1.122.000 €	195.000 €	702.459 €
Biblioteques	5.695.000 €	1.075.000 €	1.452.747 €
Equipaments culturals i museus	7.688.000 €	898.000 €	1.828.561 €
Festes populars i actes festius	13.930.000 €	66.000 €	–
Promoció cultural	16.803.000 €	7.996.000 €	–
Administració general de la cultura	7.821.000 €	1.855.000 €	–

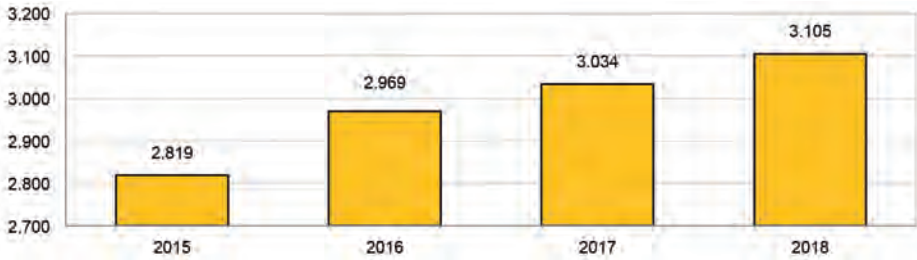
**L'Anuari d'estadístiques culturals del MECD no ofereix aquesta informació sobre l'Administració autonòmica. Les dades provenen dels pressupostos generals del Govern de les Illes Balears i només s'han utilitzat les que eren comparables.*

Gràfic III-10.3. Inversió en cultura per administració a les Illes Balears (en euros) 2016

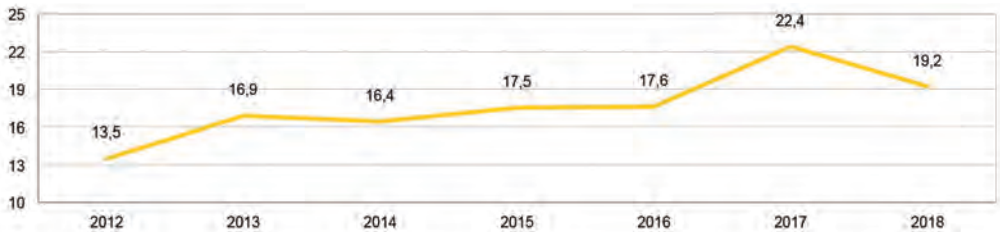
Font: Anuari d'estadístiques culturals 2018. Ministeri de Cultura i Esports

Gràfic III-10.4. Evolució del nombre d'empreses culturals a les Illes Balears (2015-2018)

Font: INE

Gràfic III-10.5. Evolució de l'ocupació en cultura a les Balears (en milers) (2012-2018)

Font: CulturaBase. Enquesta de població activa. Ministeri de Cultura i Esports